Írta: Marton Józsefné
2016. február 02. kedd, 17:12 -

A szerző 2005-ben, az Alcsútdobozért Faluvédő Egyesület megemlékezésén elhangzott előadásnak jegyzete:

Kedves Vendégeink, Kedves Barátaink!

Száz éve, 1905. június 13-án, hosszú szenvedés után, hetvenkét éves korában hunyt el József Károly főherceg, Alcsút egykori jótevője. Halálának századik évfordulóján elsőként mondunk életéért teremtőjének, aki hozzánk vezérelte Őt, és családját. Életútját dédunokája, Mihály főherceg úr, és Rostás-Farkas György úr méltatta előttem.

Mi, az Alcsútdobozért Faluvédő Egyesület, kiállításunkkal is szeretnénk tisztelegni emléke előtt. Kiállításunk nem szól másról, mint az alcsúti otthon és családja, valamint Alcsúton Alcsútért végzett áldozatos munkájáról.

Amikor édesapja, József Antal Magyarország nádora Alcsútot választotta a család második otthonának, nagyon jól látta lelki szemei előtt a benne rejlő lehetőségeket. Megálmodta, meg is valósította, és rövidesen országos hírűvé fejlesztette az alcsúti gazdaságot.

Itt töltötte gyermekkora nagy részét József Károly főherceg. Itt játszott István fivérével együtt a parasztgyerekekkel, akik őket Palatinusz Pistának és Jóskának hívtak. Felnőve, 1867-től mint a birtok örököse tovább bővítette, szépítette és fejlesztette a kastélyt, a hozzá tartozó parkot és a gazdaságot. Megélhetést, kenyeret biztosítva Alcsút és a környék lakóinak. Nem csak a maga hasznára, kényelmére gondolt. Gazdasága fejlesztése mellett fejlődött a falu is.

Számos építmény, intézmény létesítése fűződik a nevéhez, melyek ma is azt bizonyítják számunkra, hogy a katona főherceg igaz magyar és mindenkor alcsúti volt elsősorban. Szabad idejében szívesen dolgozott a parkban. A fajokban gazdag gyűjteményes kert, az emberi kéz alkotását a természettel tökéletes összhangban valósította meg. Az Alcsúti Arborétum még ma is az ország egyik legcsodálatosabb parkja. Olyan örökséget hagyott ránk, amely romjaiban is azt hirdeti, és bizonyítja számunkra, hogy a Habsburg-ház magyar ága Alcsútot szánta a család örökös otthonának; minthogy az is volt generációról generációra 1944 decemberéig.

A gyönyörű pálmaház, a kastélykápolna, az Eiffel tévéi alapján épült lovarda, a romantikus kőhíd, a kastély egyes részeinek lezárása az O nevéhez fűződik. Feleségével, hűséges társával, Klotild főhercegnővel óvodát, iskolákat létesítettek a falubeli gyermekek számára.

A zárda a szatmári irgalmas nővérekkel nem csak betűvetésre, az életre is felkészítette növendékeit, csak úgy, mint a fiúiskola. Elsősorban a katolikus hívek köszönhetnek sokat a főhercegnek, mert 1880-ig nem volt templomunk. Vértesacsára, vagy Felcsútra jártak szentmisére.

Nem feljtkezett meg a református tetvéreinkről sem. Jó kapcsolatot ápolt a lelkésszel, akinél Klotild főhercegnő a magyar nyelvet tanulta. 1882-ben alakult meg az alcsúti Önkéntes Tűzoltó Egyesület is, melynek Ő volt a főparancsnoka haláláig. Ezt az egyesületet olyan gazdagon szerelte fel, amely szinte egyedülálló volt az országban. Az általa bevezetett öltözetet viselte az országos állomány is. Fecskendőket, különféle kocsikat biztosított számukra. 1894-ben építette a tűzoltó vasmászó tornyot, mely egyedülálló volt az országban, és mely még ma is büszkeségünk lehetne.

Ugyancsak 1882-ben jött létre az Alcsúti Segély Egylet, melynek huszonegy éven át fővédnöke és közkatonája volt. Adományokkal segítette az Egyesület munkáját, így kicsiny kamattal segíteni tudtak az arra rászorultaknak.

Nagy szenvedéllyel tanulmányozta a cigányság életét. Szerette volna letelepíteni a vándor, télen-nyáron ázó, bolyongó csapatot. Részükre házat építtetett, iskolát hozott létre. Ő írta az első cigány nyelvtant, melynek egy példánya itt látható a tárlatban. Az első volt annak idején, és talán az egyetlen is, aki szívén viselte sorsukat. Mindennek ellenére a szabad vándorláshoz szokott társaság nem tudott hosszú távon egy helyben maradni. Azonban vissza-vissza tértek jótevőjükhöz. Alkalmazottai részére kertes házat építtetett a faluban.

Az egészségügy terén is nagy áldozatot vállalt. Az uradalmi orvos, gyógyszertár ellátta a falubeli betegeket is. Összefoglalva elmondhatjuk, hogy az alcsúti kastély, a gazdaság és a falu József Károly idejében, 1867-től az 1900- as évek elejéig élte fénykorát.

“A történelem tudása a történészek feladata, miénk az emlékezet.” - íjra a “Történelem Főutcája” című könyvében az egykori alcsúti kisdiák, akire sokan büszkék vagyunk. Intelme arról szól, hogy védjük, óvjuk épített örökségünket, hogy tovább adhassuk gyermekeinknek, unokáinknak. Őrizzük azok emlékét, akik erre rászolgáltak, akik értünk áldozatot hoztak. Az nem lehet, hogy ne kövessük az előttünk járók jó példáját, hogy ne emeljük fel tekintetünket azokra, akik erre rászolgáltak. Akik a “magyarságot” munkájukkal, tudásukkal, a közjóért hozott áldozatokkal vívták ki. Különösen a mi dolgunk ez, azért is, mert alcsútiak voltak. Ezért tiszteleg hát az “Alcsútdobozért” Faluvédő Egyesület József Károly emléke előtt. Létrejöttünk célja nem más, mint megőrizni, ápolni szellemi és épített örökségünket.

Kedves Vendégeink!

Az alcsúti kastély fénykorának bemutatása mellett korabeli képeslapokon egy kis ízelítőt igyekeztünk adni Alcsút falu állapotáról is és egy piciny ízelítőt, ami a fájdalmas pusztulásról. Ez utóbbi azonban legújabb kori történelmünk része. E gondolatok jegyében nyitom meg a kiállításunkat. Köszönöm megtisztelő figyelmüket. Köszönöm a türelmüket.

Alcsútdoboz, 2005. június 25.

Marton Józsefné